

(C.Caesaris: De Bello Gallico, I,50)

Proximo die instituto suo Caesar ex castris utrisque copias suas eduxit paulumque a maioribus castris progressus aciem instruxit hostibusque pugnandi potestatem fecit. ubi ne tum quidem eos prodire intellexit, circiter meridiem exercitum in castra reduxit. tum demum Ariovistus partem suarum copiarum, quae castra minora oppugnaret, misit. acriter utrimque usque ad vesperum pugnatum est. solis occasu suas copias Ariovistus multis et inlatis et acceptis vulneribus in castra reduxit. cum ex captivis quaereret Caesar, quamobrem Ariovistus proelio non decertaret, hanc reperiebat causam, quod apud Germanos ea consuetudo esset, ut matres familiae eorum sortibus vaticinationibusque declararent, utrum proelium committi ex usu esset necne; eas ita dicere: non esse fas Germanos superare, si ante novam lunam proelio contendissent.

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

Την επομένη ημέρα σύμφωνα με την δική του τακτική ο Καίσαρ και από τα δύο στρατόπεδα έβγαλε τις στρατιωτικές του δυνάμεις και προχωρώντας λίγο από το μεγαλύτερο στρατόπεδο έστησε την παράταξη μάχης. Κατέστησε την δυνατότητα στους εχθρούς να πολεμήσουν. Όταν κατάλαβε ότι εκείνοι τότε δεν προχωρούσαν, περίπου το μεσημέρι επανήλθε στο στρατόπεδο. Τότε τελικά ο Αριόβιστος ένα τμήμα των δικών του δυνάμεων έστειλε, το οποίο να καταλάβει το μικρότερο στρατόπεδο. Με σφοδρότητα έγινε μάχη μέχρι το απόγευμα και στις δυο πλευρές. Με την δύση του ηλίου ο Αριόβιστος τις δικές του δυνάμεις, επειδή πολλά τραύματα και είχαν επιφέρει, αλλά και είχαν δεχθεί, τις επανέφερε στο στρατόπεδο. Ενώ ο Καίσαρ ζητούσε από τους αιχμαλώτους για ποιόν λόγο ο Αριόβιστος δεν αγωνιζόταν με μάχη, αυτήν την αιτία ανακάλυπτε, ότι δηλ. στους Γερμανούς αυτή η συνήθεια υπήρχε ώστε οι μητέρες των οικογενειών τους με κλήρους και με μαντείες δήλωναν ποιό από τα δύο ήταν προς όφελος, να γίνει μάχη ή όχι. Αυτές έτσι έλεγαν: ότι δηλ. δεν ήταν καθαγιασμένο για τους Γερμανούς να νικήσουν, αν είχαν αγωνιζόνταν με μάχη πριν από την νέα σελήνη.

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΑ ΣΧΟΛΙΑ

Ο Συντακτικός σχολιασμός γίνεται ανά περιόδους λόγου. Κάθε περίοδος αριθμείται.

1. **Proximo die instituto suo Caesar ex castris utrisque copias suas eduxit paulumque a maioribus castris progressus aciem instruxit hostibusque pugnandi potestatem fecit:** Έχουμε τρία ρρ. και τρεις προτάσεις, οι οποίες συνδέονται μεταξύ τους με το συμπλεκτικούς συνδέσμους, οπότε είναι και οι τρεις ίδιες, δηλ. κύριες. Η 1^η ΠΡΟΤΑΣΗ έχει ρ. το 'eduxit' με υποκείμενο το 'Caesar', και αντικείμενο την αιτιατική 'copias'. Το 'suas' είναι επιθ. προσδ. Η αφαιρετική 'die' συντάσσεται με το ρ. και είναι επιρρ. του χρόνου, ενώ το επίθετο 'proximo' είναι επιθ. προσδ. Η αφαιρετική 'instituto' συντάσσεται με το ρ. και

- είναι επιρρ. του τρόπου, ενώ το 'suo' είναι επιθ. προσδ. Ο εμπρ. 'ex castris' συντάσσεται με το ρ. και δηλώνει την προέλευση. Η 2^η ΠΡΟΤΑΣΗ έχει ρ. 'instruxit' με το ίδιο υποκείμενο και αντικείμενο την αιτιατική 'aciem' (:instruo aciem = *οργανώνω παράταξη μάχης*). Η μτχ. 'progressus> progredior' είναι συνημμένη στο 'Caesar' και επιρρ. στο ρ. ως τρόπος. Ο εμπρόθετος 'a castris' δηλώνει την προέλευση και το 'maioribus' είναι επιθ. προσδ. Το 'raulum' είναι αιτιατική του ουδετέρου του επιθ. 'raulus, -a, -um', που όμως εδώ συντάσσεται με την μτχ. και δηλώνει επιρρ. τον τόπο. Η 3η ΠΡΟΤΑΣΗ έχει ρ. το 'fecit' με υποκ. πάλι το 'Caesar' και αντικείμενο την αιτιατική 'potestatem'. Η γενική του Γερουνδίου 'rugnandi' συντάσσεται με το ουσιαστικό 'potestatem' ως γενική αντικειμενική. Η δοτική 'hostibus' είναι αντικείμενο στο ρ.
2. **ubi ne tum quidem eos prodire intellexit, circiter meridiem exercitum in castra reduxit:** Στην περίοδο αυτή έχουμε δυο ρρ. και δυο προτάσεις. Η 1^η ΠΡΟΤΑΣΗ έχει ρ. το 'intellexit> intelligo = *κατανοώ, αντιλαμβάνομαι*'. Είναι δευτερεύουσα χρονική. Αντικείμενο του ρ. είναι το απαρέμφατο 'prodire> prodeo', και υποκείμενο του απαρεμφάτου είναι η αιτιατική 'eos'. Η άρνηση 'ne' στην ουσία ενώνεται με το 'quidem' ως 'nequidem'. Η 2^η ΠΡΟΤΑΣΗ με ρ. το 'reduxit' είναι κύρια, και αντικείμενο την αιτιατική 'exercitum'. Υποκείμενο ενν. ο 'Caesar'. Ο εμπρόθετος 'circiter meridiem' συντάσσεται με το ρ. και δηλώνει τον χρόνο. Ο εμπρόθετος 'in castra' συντάσσεται επίσης με το ρ. και δηλώνει την κατεύθυνση.
3. **tum demum Ariovistus partem suarum copiarum, quae castra minora oppugnaret, misit:** Έχουμε δυο ρρ. και δυο προτάσεις. Η 1^η ΠΡΟΤΑΣΗ με ρ. το 'oppugnaret' είναι αναφορική επιρρηματική τελική του σκοπού. Υποκείμενο είναι το 'quae = pars', και αντικείμενο η αιτιατική 'castra'. Το 'minora' είναι επιθ. προσδ. Η 2^η ΠΡΟΤΑΣΗ με ρ. το 'misit' είναι κύρια, με υποκείμενο 'Ariovistus' και αντικείμενο την αιτιατική 'partem'. Η γενική 'copiarum' συντάσσεται με το 'partem' ως γενική διαιρετική, και το 'suarum' είναι επιθ. προσδιορισμός.
4. **acriter utrimque usque ad vesperum pugnatum est:** Έχουμε ένα ρ., το 'pugnatum est>pugnator' και μία πρόταση κύρια. Το ρ. είναι απρόσωπο χωρίς υποκείμενο. Το 'acriter' συντάσσεται με το ρ. και είναι επίρρ. του τρόπου. Το 'utrimque = και στις δυο πλευρές' επίσης συντάσσεται με το ρ. και είναι επίρρημα του τόπου. Το 'usque = έως' είναι χρονικό επίρρημα, κι αυτό συντάσσεται με το ρ. Ο εμπρόθετος 'ad vesperum' δηλώνει την χρονική διάρκεια.
5. **solis occasu suas copias Ariovistus multis et inlatis et acceptis vulneribus in castra reduxit:** Έχουμε ένα ρ. και μία πρόταση κύρια με ρ. το 'reduxit>reduco' και υποκείμενο το 'Ariovistus'. Η αφαιρετική 'occasu' συντάσσεται με το ρ. και είναι επιρρηματική του χρόνου, ενώ η γενική 'solis' συντάσσεται με το 'occasu' ως γενική υποκειμενική. Η αιτιατική 'copias' είναι αντικ. στο ρ. Η αφαιρετικές 'inlatis' & 'acceptis' είναι μετοχές παρακειμένου με κοινό υποκείμενο το 'vulneribus', και είναι και οι δύο αφαιρετικές απόλυτες, χρονικές μετοχές, ενώ το 'multis' είναι επιθ. προσδ. Όμως επειδή το ποιητικό αίτιο των μετοχών – αν και δεν υπάρχει – εννοείται πως είναι το 'a corpiis', δηλ νοηματικά είναι το ίδιο με το αντικείμενο του ρήματος, οι μετοχές πλέον μόνο τυπικά λογίζονται απόλυτες, ενώ ουσιαστικά είναι συνημμένες. Πρόκειται για την 'ψευδή' αφαιρετική απόλυτη. Ο εμπρόθετος 'in castra' δηλώνει την κατεύθυνση σε τόπο.
6. **cum ex captivis quaereret Caesar, quamobrem Ariovistus proelio non decertaret, hanc reperiebat causam, quod apud Germanos ea consuetudo esset, ut matres familiae eorum sortibus vaticinationibusque declararent, utrum proelium committi ex usu esset necne:** Έχουμε έξι ρρ. και έξι προτάσεις. Η 1^η ΠΡΟΤΑΣΗ με ρ. το 'quaereret' είναι δευτερεύουσα χρονική με τον 'cum' ως ιστορικό. Υποκείμενο είναι ο 'Caesar' και ο εμπρόθετος 'ex captivis' δηλώνει την προέλευση. Η 2^η ΠΡΟΤΑΣΗ με ρ. το 'decertaret' και υποκείμενο το 'Ariovistus' είναι δευτερεύουσα ερωτηματική, αντικείμενο στο ρ. 'quaereret' και πλάγια ερώτηση. Η έκφραση 'quamobrem' είναι ένας εμπρόθετος προσδιορισμός του οποίου οι όροι έχουν συμπτυχθεί: 'ob quam rem', όπου ο εμπρόθετος 'ob rem' δηλώνει επιρρηματικά την αιτία και το

‘quam’ είναι επιθετικός προσδιορισμός. Η αφαιρετική ‘proelio’ είναι επιρρηματική και δηλώνει τον τρόπο. Η 3^η ΠΡΟΤΑΣΗ με ρ. το ‘reperiebat’ είναι κύρια με υποκείμενο το ‘Caesar’ και αντικείμενο την αιτιατική ‘causam’, ενώ το ‘hanc’ είναι επιθετικός προσδιορισμός. Η 4^η ΠΡΟΤΑΣΗ με ρ. το ‘esset’ και υποκείμενο το ‘consuetudo’ είναι δευτερεύουσα ουσιαστική. Το ‘ea’ είναι επιθ. προσδιορισμός. Η πρόταση αυτή ισοδυναμεί με τις ελληνικές ειδικές προτάσεις, και εδώ λειτουργεί ως επεξήγηση στο ‘causam’. Ο εμπρόθετος ‘ad Germanos’ συντάσσεται με το ρ. και δηλώνει τον τόπο. Η 5^η ΠΡΟΤΑΣΗ με ρ. το ‘declararent’ είναι δευτερεύουσα συμπερασματική. Υποκείμενο του ρ. είναι το ‘matres’. Η γενική ‘familiae’ συντάσσεται με το ‘matres’ ως γενική διαιρετική, ενώ η γενική ‘eorum’ συντάσσεται με το ‘familiae’ ως γενική κτητική. Οι αφαιρετικές ‘sortibus’ & ‘vaticinationibus’ συντάσσονται με το ρ. ως επιρρ. του μέσου. Η 6^η ΠΡΟΤΑΣΗ με ρ. το ‘esset’ και υποκείμενο το ‘utrum = ποιό από τα δύο’. Ο εμπρόθετος ‘ex usu’ συντάσσεται με το ρ. ως επίρρημα του τρόπου. Το ρ. ‘esset’ είναι απρόσωπο, και υποκείμενό του είναι το απαρέμφατο ‘committi>committor’. Η αιτιατική ‘proelium’ είναι το υποκείμενο του απαρεμφάτου.

7. **eas ita dicere: non esse fas Germanos superare, si ante novam lunam proelio contendissent:** Έχουμε ένα ρ. και δυο προτάσεις. Η 1^η ΠΡΟΤΑΣΗ δεν εμφανίζει ρ., αλλά εννοείται το απρόσωπο ρ. ‘dicitur = λέγεται’ και το απαρέμφατο ‘dicere’ είναι το υποκείμενο του ρ. Το ρ. απουσιάζει διότι υπάρχει πλάγιος λόγος, και σε πολλές περιπτώσεις πλαγίου λόγου οι Λατίνοι παρέλειπαν το ρ. εξάρτησης ως εννοούμενο. Η αιτιατική ‘eas’ είναι υποκείμενο στο απαρέμφατο και το ‘ita’ είναι επίρρ. του τρόπου. Το απαρέμφατο που ακολουθεί ‘non esse’ είναι επεξηγηματικό στο επίρρημα ‘ita’. Το ‘fas’ είναι ένα άκλιτο επίθετο που σημαίνει ‘όσιον, σωστόν, θεμιτόν’, και μαζί με το ‘non esse’ δημιουργεί μία απρόσωπη έκφραση, της οποίας υποκείμενο είναι το επίσης απαρέμφατο ‘superare’. Υποκείμενο του ‘superare’ είναι η αιτιατική ‘Germanos’. Η 2^η ΠΡΟΤΑΣΗ με ρ. το ‘contendissent’ έχει υποκείμενο το ενν. ‘Germani’ και είναι δευτερεύουσα υποθετική. Ο εμπρόθετος ‘ante lunam’ συντάσσεται με το ρ. και δηλώνει χρόνο. Το επίθετο ‘novam’ είναι επιθ. προσδ. Η αφαιρετική ‘proelio’ είναι επιρρηματική, συντάσσεται με το ρ. και δηλώνει τρόπο. Απόδοση της υπόθεσης είναι το απαρέμφατο ‘non esse fas’. Ο υποθετικός λόγος είναι πλάγιος, διότι η απόδοσή του είναι απαρέμφατο. Το είδος του είναι αυτό του προσδοκωμένου.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

Υπάρχουν κάποιες συντακτικά φαινόμενα που πρέπει να δείτε πιο αναλυτικά στην επιλογή ‘Λατινικό Συντακτικό’ στο συγκεκριμένο Blog. Δείτε με προσοχή εκεί την θεωρία, και κάνετε και τις ασκήσεις όπου υπάρχουν:

- 1^{ov}) την χρήση της γενικής του Γερουνδίου στην έκφραση ‘potestatem pugnandi’: στο άρθρο ‘Το Γερουνδίο’
 2^{ov}) τις αναφορικές επιρρηματικές τελικές προτάσεις (quae...oppugnaret): στο άρθρο ‘Προτάσεις Qui & Cum, A.8’
 3^{ov}) τον χρονικό – ιστορικό ‘Cum’ (cum...quaereret): στο άρθρο ‘Προτάσεις Qui & Cum, B.7’.
 4^{ov}) τις πλάγιες ερωτήσεις: στο άρθρο ‘Πλάγιες Ερωτήσεις’
 5^{ov}) την σύνταξη της ‘αυτοπάθειας’, ‘instituto suo’, ‘copias suas’, ‘suarum copiarum’, ‘suas copias’: στο άρθρο ‘Η Αυτοπάθεια’